

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84962,Krzemieniewska-Helena-Jozefa.html>
2022-10-06, 13:25

Krzemieniewska Helena Józefa

KRZEMIENIEWSKA Helena Józefa (13 III 1878, Lachowo, pow. szczuczyński – 28 V 1966, Wrocław), botanik, mikrobiolog. Córka Ludwika Choynowskiego, zamożnego ziemianina, i Zofii z Ciemnieńskich.

Po ukończeniu pensji J. Sikorskiej w Warszawie (1894) i Wyższych Kursów dla Kobiet im. A. Baranieckiego w Krakowie (1896) odbyła studia matematyczne (1896–98), a następnie botaniczne pod kierunkiem E. Godlewskiego starszego i W. Szafera (1898–1900) na UJ w Krakowie. Poślubiwszy w 1899 botanika i mikrobiologa roślin S. Krzemieniewskiego (1871–1945), wyjechała z nim do Dublan, gdzie pracował w Akad. Rolniczej. K. współpracowała z nim naukowo i pogłębiała w tym czasie wiedzę na uniwersytetach w Delft (Holandia) i w Lipsku (1908–10). W 1914–20 ochotniczo uczestniczyła jako pielęgniarka w akcji szczepień przeciw ospie. W 1920–24 wykładała botanikę na wydziale rolnym Szkoły Politechnicznej we Lwowie (od 1921 Politechniki Lwowskiej), a następnie z mężem badała procesy mikrobiologiczne w glebie, była współautorem wielu jego prac, współpracowała też z Komisją Fizjograficzną PAU. Głównym osiągnięciem K. było obalenie poglądów M. Beijerincka na temat wiązania wolnego azotu w glebie. Beijerinck uznawał konieczność współdziałania w tym procesie pewnych bakterii, podczas gdy K. ustaliła oddziaływanie w nim także substancji nieorganicznych, m.in. potasu (*Sur la biologie des microbes fixateurs d'azote*, 1906, z S. Krzemieniewskim; *Zur Ernährung des Azotobacters*, 1908; *Die Einfluss der Mineralbestandteile der Nahrlosung auf die Entwicklung des Azotobacters*, 1910). Nadto opracowała monograficznie miksobakterie występujące w Polsce, wyodrębniając 13 nieznanymi wcześniej gatunków (*Miksobakterie Polski*, 1926–30, wraz z mężem).

Podczas II wojny światowej pracowała we lwowskim Inst.

Badań nad Durem Plamistym i Wirusami R. Weigla. W 1944 wyjechała do Warszawy, a po powstaniu warszawskim (w którym brała udział) do Krakowa. Po wojnie uzyskała doktorat na UJ i kierowała Działem Mikrobiologii Gleby w Inst. Badawczym Leśnictwa w Krakowie (1945–46); mianowana w 1946 profesorem zwyczajnym kierowała Katedrą Fizjologii Roślin na Uniw. Wrocławskim, a od 1951 na WSR we Wrocławiu, w 1955–63 pracowała w Inst. Botaniki PAN. W okresie powojennym zajmowała się biologią i systematyką śluzowców (*Śluzowce. Klucz do oznaczania najpospolitszych rodzajów i opisy niektórych ich gatunków*, 1947; *Śluzowce Polski na tle flory śluzowców europejskich*, 1960).

Była członkiem m.in. Tow. Naukowego we Lwowie (1932), TNW (1934, zwyczajnym 1950), honorowym Polskiego Tow. Botanicznego i Polskiego Tow. Mikrobiologicznego. Uzyskała nagrodę państwową II stopnia (1953), była odznaczona m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955). Na jej cześć nazwano gatunek bakterii: *Cytophaga krzemieniiewskae Stanier*.

PSB (S.M. Brzozowski); Śródka.

L. Badura: *Naukowe dzieło Heleny i Seweryna Krzemieniiewskich*, „Wiadomości Botaniczne” 1969, t. 13, z. 1; K. Gumiński: *Wspomnienie o Helenie Krzemieniiewskiej*, „Acta Societatis Botanicorum Poloniae” 1967, Vol. 36, No 3P. Kohler: *Botanika w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności (1915–1952)*, Kraków 2002; „Postępy Mikrobiologii” 1966, t. V (W. Kunicki-Goldfinger); Archiwum PAN OW: sygn. III-174.235.

Wanda Grębecka